

Mladiství a extrémizmus na futbalových štadiónoch

Anotácia: Cieľom príspevku je poskytnúť pohľad na problematiku futbalového chuligánstva mladistvých a s tým spojeného extrémizmu v trestnoprávnej rovine. Príspevok sa zaoberá motiváciou mladistvých na členstvo v delikventnej skupine a rovnako analyzuje jednotlivé prejavy extrémizmu na futbalových štadiónoch.

Kľúčové slová: delikvencia, mladiství, chuligánstvo, extrémizmus, rasizmus.

Úvod

Problému futbalového chuligánstva mladistvých a s tým spojeného rasizmu je potrebné venovať náležitú pozornosť, pretože v prípade, že tieto javy nebudú potlačené, môže nastať ich postupné expandovanie do širších rozmerov. *Chuligánske skupiny možno definovať ako pomerne stabilné a integrované skupiny s vysokou kohéziou a homogenitou svojich členov. Jednotliví členovia týchto skupín majú i podobnú hodnotovú orientáciu (Smolík 2008, s. 17).*

Prejavy rasizmu a intolerancie namierené proti samotným futbalistom alebo skupinám osôb tmavšej pleti, prípadne iného náboženstva, nie sú ničím výnimočným ani v Slovenskej republike. Rasizmus vznikol už v prvej triednej otrokárskej spoločnosti, keď mal ospravedlniť utlačanie a zotročovanie iných rás, avšak v priebehu kapitalizmu sa rasizmus stal ideologickou základňou na ovládanie národov. Rasizmus postupne prenikol do rôznych oblastí spoločenského života a v súčasnosti je často prítomný práve na futbalových štadiónoch.

Chuligánske skupiny môžu futbalové štadióny využiť na svoju sebareprezentáciu z dôvodu, že futbal je najsledovanejšou športovou hrou na svete, čo im umožňuje šíriť svoju ideológiu pred čo najširším publikom. Chuligánske skupiny sa v niektorých prípadoch identifikujú vo väčšej miere so samotnou skupinou ako s futbalovým klubom. Pre takéto skupiny je charakteristický vlastný slang, oblečenie, vlajky a tetovania.

Pre futbalové chuligánstvo je príznačné aj páchanie protispoločenskej činnosti. K spáchaniu trestného činu väčšinou dochádza vo forme spolupáchateľstva, pričom páchatelia zväčša tvoria rovesnícke skupiny. Okrem trestných činov extrémizmu dochádza činnosťou týchto skupín aj k páchaniu trestného činu výtržníctva a v niektorých prípadoch aj trestného činu ublíženia na zdraví.

Príspevok „Mladiství a extrémizmus na futbalových štadiónoch“ poukazuje predovšetkým na motiváciu mladistvých stať sa členom chuligánskej skupiny, pričom neopomína rozbor páchanej trestnej činnosti s akcentom na rasovo motivovanú trestnú činnosť. Príspevok tiež poskytuje prehľad najznámejších zoskupení chuligánov v podmienkach slovenskej republiky.

Futbalové chuligánstvo

Futbal ako najpopulárnejšia športová hra na svete má mimoriadny vplyv, ktorý zasahuje okrem športovej oblasti spoločenského diania vo svete aj do iných oblastí. S futbalom sú spojené aj nežiaduce javy, akým je aj rasizmus a xenofóbia.

Futbalové chuligánstvo je založené na partiách – tlupách, väčšinou mladých „priaznivcov“, ktorí prichádzajú na futbalové štadióny s primárnym cieľom vyvolať konflikt či bitku s inými podobnými skupinami súperovho tímu (Smolík 2008, s. 16). Pre tieto skupiny je charakteristická násilná trestná činnosť a výtržníctvo, pričom od 90. rokov 20. storočia sa stali bežné aj strety skupín mimo futbalových štadiónov, a to na vopred dohodnutých

miestach, napr. na sídliskách, v prírode alebo na diaľničných odpočívadlách. *Agresívne správanie „športových“ chuligánov, ktoré vzniká na športoviskách a pri presunoch fanúšikov, má za posledné roky stúpajúcu tendenciu. Títo chuligáni sa stále snažia o stupňovanie prejavov svojho agresívneho správania na športových podujatiach (Ministerstvo vnútra SR, s. 3).*

Jednotlivé skupiny sa od seba líšia názvami, charakteristickou farbou oblečenia, chorálmi, pokrikmi či tetovaniami. Chuligánske skupiny bývajú dobre organizované a ich jednotiacim prvkom nemusí byť iba solidárnosť s futbalovým klubom, ale aj rasová, náboženská alebo národnostná nenávisť. Príslušnosť k skupine dáva mladistvému pocit sebavedomia a identity, avšak v niektorých prípadoch odstraňuje z jeho konania prvok individualizmu. Niektoré subkultúry mládeže reflektujú aj oblasť politických tém a v prípade osvojenia si extrémistickej ideológie môže dôjsť k jej prejavu vo forme trestnej činnosti.

Výrazným problémom vyplývajúcim z futbalového chuligánstva mladistvých je vandalizmus, v dôsledku ktorého dochádza k ničeniu zariadenia štadiónov, vytrhávaniu sedadiel alebo hádzaniu pyrotechniky na ihrisko. Bežným javom je aj vbehnutie chuligánov na hraciu plochu s cieľom upozorniť na seba. *Násilie na športových podujatiach nesie v sebe veľkú mieru nebezpečnosti. Už len obmedzená bitka extrémistických chuligánov sa môže v prostredí, kde je veľká koncentrácia ľudí, a pri emocionálnej vypätej atmosfére športového podujatia zmeniť na tragédiu veľkých rozmerov (Felcan 2017, s. 189).* V rámci jednotlivých skupín mladistvých chuligánov sa vyvinuli aj politicky orientované frakcie, väčšinou extrémneho zamerania.

Problematika diváckeho násillia sa priamo prelína s problematikou pravicového extrémizmu, pretože členovia najrizikovejších futbalových divízií a skupín sa pravidelne zúčastňujú na demonštráciách a pochodoch organizovaných extrémistickými združeniami (Ministerstvo vnútra SR). V dôsledku tejto skutočnosti je možné na futbalových štadiónoch pozorovať prvky rasizmu, antisemitizmu a nacionalistického šovinizmu, ktoré sa prejavujú vo forme transparentov, pokrikov, resp. vlajok s rôznou symbolikou. *Vyskytuje sa písmo typovo identické alebo blízke runám, rôzne keltské kríže či znaky spájajúce sa s hitlerovským Nemeckom (Csontó 2014, s. 70).*

Do skupín chuligánov sa často zaraďujú aj priaznivci hnutia Skinheads, ktorí na štadiónoch prejavujú ultrapravicovú ideológiu. V súčasnosti je na futbalových štadiónoch najvýraznejším problémom práve rasizmus, ktorý sa prejavuje vo forme hanlivých pokrikov na hráčov tmavej pleti, hádzania banánov na týchto hráčov alebo vydávaním opičieho škrekotu pri dotyku hráča s loptou, pričom takéto prejavy nie sú výnimočné ani v podmienkach Slovenskej republiky a Českej republiky.

„Najznámejšie skupiny (*hooligans, ultras*) na Slovensku sú:

- Ultras Slovan Presburg (partnerstvo s chuligánmi futbalového klubu z 1. FC Brno, Unsterblich Austria Viedeň, Ruch Chorzów a podobne),
- Ultras Spartak Trnava (partnerstvo s chuligánmi futbalového klubu z Baníka Ostrava, GKS Katowice a podobne),
- Ultras Košice (partnerstvo s chuligánmi futbalového klubu zo Sparty Praha, ultras FC Nitra, ZKS Stal Rzeszow a RTS Widzew Lodz),
Wallace Army a Felvidéky Harcosok (partnerstvo s chuligánmi futbalového klubu Ferencváros Budapešť, Újpest, Győr a podobne)“ (Ministerstvo vnútra SR, s.7-8).

V súvislosti s potláčaním futbalového chuligánstva a rasizmu vyvíjajú aktivity aj organizácie UEFA a FIFA, ktoré k predmetnej problematike organizujú semináre a kampane. Na prevenciu futbalového chuligánstva sa zameriava aj organizácia Kick it out, ktorá spolupracuje s futbalovými autoritami, klubmi, hráčmi, ale aj s fanúšikovskými skupinami.

Rasistická subkultúra má blízko k násiliu, avšak toto násilie je odôvodňované ideológiou. *Rasovo motivovaná trestná činnosť je spoločensky nebezpečné, trestné konanie, ktorým páchatel' verbálne, graficky alebo brachiálne útočí na rasovo, národnostne, vyznaním alebo politickým presvedčením odlišných občanov, alebo potlačuje zaručené práva a slobody pre ich rasovú, etnickú, národnostnú, alebo náboženskú odlišnosť (Milo 2005, s. 17).*

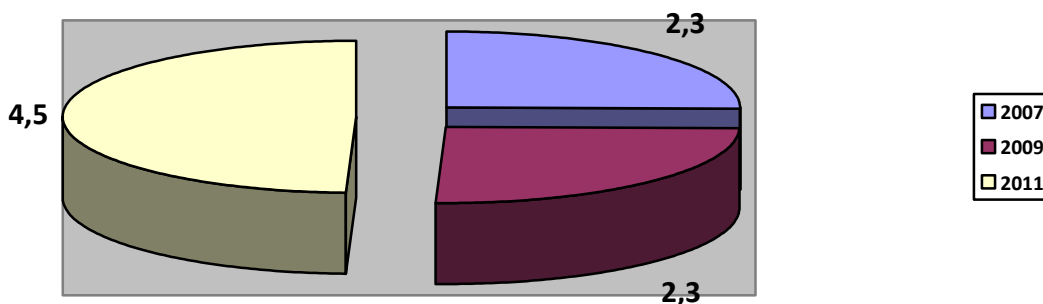
Rasovo motivovanú trestnú činnosť futbalových chuligánov môžeme z politicko-právneho hľadiska zaradiť do oblasti pravicového extrémizmu. Pravicový extrémizmus vychádza z rasisticky alebo etnicky podmienenej sociálnej nerovnosti človeka a vyžaduje etnickú jednotu národa. Tendenciu pripojiť sa k extrémistickým hnutiam majú predovšetkým mladiství, ktorí majú nedostatočné množstvo vedomostí a skúseností s fungovaním parlamentnej demokracie a prejavujú sklamanie z politických elít v štáte. Prejavy pravicového extrémizmu mladistvých môžu mať rôzne podoby. Môže ísť o násilné akty namierené proti skupinám obyvateľstva, ďalej môže dochádzať aj k účasti na zakázaných podujatiach, prípadne mladiství často nosia aj zakázané symboly na verejnosti. Mladiství extrémisti zakladajú aj organizácie, ktorých programovou náplňou je šírenie extrémistických názorov.

Podmienkou existencie vzniku rovesníckej skupiny zameranej na rasovo motivovanú trestnú činnosť je existencia spoločnej ideológie jej členov a zaujímanie rovnakých postojov, ktoré sú v rozpore so spoločensky akceptovateľnými hodnotami. Charakteristickou črtou extrémistických skupín mladistvých je vytváranie normatívnej subkultúry, teda pravidiel správania, ktoré musia členovia skupiny dodržiavať. Členovia skupiny odmietajú všeobecne uznávané normatívne pravidlá spoločnosti a vytvárajú si svojské právne vedomie. Nepodriadenie sa pravidlám môže mať za následok vyčlenenie zo skupiny alebo určitý druh sankcie, pričom druh sankcie môže byť natoľko prísny, že jedinec sa podriadi vôli skupiny, aj keď sa s ňou vnútorne nestotožňuje. *Tieto skupiny majú vlastný kódex správneho a nesprávneho správania. Majú príručky pouličného boja „s nepriateľmi“, správania pri zadržení políciou a pod. (Matoušek, Matoušková 2011, s. 88).* Normatívne pravidlá skupiny sa však nemusia vzťahovať rovnakým spôsobom na každého člena skupiny, pričom v tomto smere je významná pozícia jedinca v rámci skupiny.

Medzi najznámejšie skupiny mladistvých, ktoré páchajú rasovo motivovanú trestnú činnosť, patrí hnutie Skinheads. Toto hnutie vzniklo vo Veľkej Británii v roku 1967 ako mládežnícka skupina, ktorá sa odlišovala spôsobom oblečenia, výzorom, obľúbenou hudbou, ale najmä svojím agresívnym správaním. Pôvodné skupiny Skinheads nemali rasistický charakter, pričom najčastejšie páchali výtržnosti v súvislosti s futbalovými zápasmi. Ideológia rasizmu sa stala súčasťou hnutia začiatkom 80. rokov, keď aj neonacisti prevzali štýl obliekania a úpravu zovňajšku Skinheads. Pre príslušníkov tohto hnutia sú charakteristické mohutné topánky Doc Martens a letecké bundy, pričom sa v niektorých prípadoch vyskytujú aj tetovania s extrémistickou tematikou.

Národné osvetové centrum v Slovenskej republike realizovalo v rokoch 2007, 2009 a 2011 výskum, kde tri štvrtiny vzorky tvorili 17- a 18-roční študenti. Podľa predmetných výskumov podpora extrémistického hnutia Skinheads rastie, lebo v roku 2007 vyjadrilo podporu tomuto hnutiu 2,3 % opýtaných, v roku 2009 to bolo tiež 2,3 % opýtaných a v roku 2011 vyjadrilo podporu hnutiu 4,5 % opýtaných.

Graf č. 1 Podpora hnutia Skinheads.

Zdroj: Národné osvetové centrum Slovenskej republiky.

Členstvo v skupine Skinheads v roku 2007 priznalo 0,4 % respondentov, v roku 2009 to bolo 0,9 % respondentov a v roku 2011 to bolo 1,2 % respondentov. *Všeobecne možno vymedziť vekové rozmedzie prevažnej väčšiny príslušníkov a sympatizantov hnutia Skinheads hranicou 14 – 26 rokov. V individuálnych prípadoch sa táto hranica posúva smerom nadol i nahor (Milo 2005, s. 36). Skinheadská subkultúra (všetkých smerov) je prevažne mužskou subkultúrou (v šesťdesiatych rokoch údajne ani ženy podľa nepísaných pravidiel nemohli byť ich príslušníkami), napriek tomu existujú i skinheadské dievčatá, ktoré sa označujú ako skinhead girls (poprípade skingirls) či renees (Mareš 2003, s. 408). Členmi extrémistických skupín sú teda predovšetkým chlapci, ktorým môžeme pripísať aj prevažnú časť rasovo motivovaných útokov.*

Rovnako aj v Českej republike sú uskutočňované výskumy v oblasti zaznamenania názorov mladistvých v oblasti podpory extrémistických hnutí (napr. Program bezpečnostného výskumu České republiky v letech 2010 – 2015), a to na účel vytvárania adekvátnych preventívnych nástrojov. Program bezpečnostného výskumu České republiky v letech 2010 – 2015 si za cieľ kladie aj mapovanie webových stránok na internete s extrémistickým obsahom, ktoré sú zamerané na obyvateľov Českej republiky. Zameranie sa na internetový obsah možno hodnotiť v oblasti boja s extrémizmom mimoriadne pozitívne, pretože práve internet často slúži na šírenie extrémistickej propagandy krajnej pravice.

Rasisticky orientované skupiny mladistvých páchajú v prevažnej väčšine násilnú trestnú činnosť na verejných priestranstvách, sú to pohostinstvá, prostriedky a stanice hromadnej dopravy alebo futbalové štadióny, pričom tieto útoky môžu byť náhodné, ale aj vopred plánované a aj s použitím zbrane. *Obeťami sú ľudia inej farby pleti, národnosti či vyzoru, ľudia na okraji spoločnosti – narkomani, bezdomovci, punkeri, ale často aj ľudia, ktorí sa zastanú obetí ich útoku, alebo prejavia nesúhlas s tým, čo skini robia. Forma útoku je bleskové napadnutie obete, viacerí útočníci na jedného (Milo 2005, s. 46). Ďalšími charakteristickými druhmi delikventnej činnosti týchto skupín sú útoky voči majetku vo formách výtržníctva a tiež propagácia hnutí potláčajúcich základné práva a slobody vo forme tlačovín, oblečenia s nacistickými znakmi, hajlovaním na verejnosti alebo organizovaním koncertov.*

Dôvodom pripojenia sa jedinca k skupine je zväčša zhoda ideológie skupiny s dosiaľ existujúcimi názormi jednotlivca alebo s latentnými názormi, ktoré sa naplno rozvinú až po pripojení sa jednotlivca k skupine. *Mladistvý vstupujúci do skupiny so stopami vzdoru voči najbližšiemu sociálnemu okoliu svojho biotopu nachádza v skupine potvrdenie a posilnenie svojho vzdoru, rezonanciu rovnorodých vich pluráli – v druhej skupine rovnako zmýšľajúcich (Gesinnungsgenossenschaft), rovnako reagujúcich a rovnako konajúcich (Hatala 2001, s. 219). Motívom vstupu jednotlivca do extrémistickej skupiny môže byť okrem rovnakých názorov a postojov aj potreba sebarealizácie a snaha získať určitý status*

a prestíž medzi rovesníkmi. Pretože kriminálne akcie extrémistických skupín smerujúcich k potláčaniu základných práv a slobôd sú charakteristické tým, že často smerujú proti jednotlivcovi alebo menšej skupine, ktorá nie je schopná účinne sa brániť proti prevahe útočníkov, motivačným prvkom členstva v extrémistickej skupine môže byť preto aj snaha jednotlivca realizovať extrémistické názory vo vonkajšom prostredí, pretože samotný jednotlivec toho nie je schopný. Najvýznamnejším motívom rasovo motivovanej skupinovej delikvencie mladistvých však pravdepodobne býva snaha začleniť sa do kolektívu a predviesť svoju silu a brutalitu pred rovesníckou skupinou. *Medzi ďalšie rizikové faktory jedincov v adolescentnom období patrí zvýšená túžba objavovať a experimentovať, resp. často hľadať pozitívne prvky v spoločensky či zdravotne nebezpečnom správaní (kol. autorov 2016, s. 16).*

V súvislosti s rasovo motivovanou trestnou činnosťou mladistvých v regióne strednej Európy vzniká najväčšie riziko pre príslušníkov rómskeho etnika, avšak vyskytujú sa aj xenofóbne útoky na cudzincov. Útokom sú často vystavení aj samotní futbalisti, a to najmä vo forme rasistických pokrikov alebo transparentov.

Záver

Vo vzťahu k futbalovému chuligánstvu mladistvých je charakteristické páchanie trestnej činnosti vo forme spolupáchateľstva. Vo väčšine prípadov ide o výtržníctvo, poškodzovanie majetku na samotnom futbalovom štadióne, ale aj cestou na zápas alebo z neho. S výtržníctvom futbalových chuligánov sú však nezriedka spojené aj prejavy rasizmu vo forme transparentov s rasistickým a extrémistickým obsahom, hanlivých pokrikov a v najzávažnejších prípadoch dochádza aj k fyzickým útokom na osoby inej farby pleti, národnosti alebo náboženstva.

Prílišné upínanie sa na rovesnícku skupinu môže mať za následok radikalizáciu mladistvého, pretože pre rovesnícke skupiny je charakteristické vyžadovanie určitej miery konformity, ktorá môže vyústiť do trestnej činnosti, a to niekedy aj v rozpore s vnútorným presvedčením mladistvého. Mladistvý spácha trestný čin pod nátlakom ostatných členov skupiny, aby sa tak vyhol výsmechu alebo vylúčeniu zo skupiny. Dôvodom pripojenia sa mladistvého k chuligánskej skupine s extrémistickým programom je často existencia latentnej extrémistickej orientácie jednotlivca, ktorá sa prejaví v dôsledku pôsobenia ostatných členov skupiny. Môžu sa však vyskytnúť aj prípady, keď samotný jednotlivec pôvodne nemal extrémistické postoje, avšak z dôvodu jeho snahy začleniť sa do skupiny alebo v nej zotrvať začne páchať trestnú činnosť. V takýchto prípadoch je významná najmä úloha rodiny, lebo v prípade oslabenia vplyvu rodiny naberá na intenzite vplyv rovesníckej skupiny.

Z hľadiska prevencie futbalového chuligánstva mladistvých je potrebné pozitívne hodnotiť aktivity vyvíjané organizáciami FIFA a UEFA a z hľadiska preventívno-represívneho pôsobenia na vnútroštátnej úrovni je významné predovšetkým zavedenie trestu zákazu účasti na verejných podujatiach do systematiky trestov v zmysle Trestného zákona. Páchateľom je možné ukladať aj primerané povinnosti a obmedzenia smerujúce k tomu, aby viedli riadny život.

Literatúra

- CSONTÓ, Cs. Výskyt rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iné formy intolerancie pri diváckom násilí, možnosti ich eliminácie. In *Spoločenský boj proti diváckemu násilíu*. Zborník. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014.
- FELCAN, M. Násilie, extrémizmus a rasizmus pri športových podujatiach. In *Spoločenský boj proti diváckemu násilíu*. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 15. novembra 2016. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017. ISBN 978-80-8054-710-3.

- HATALA, V. *Kriminologické štúdie*. Bratislava: Kalligram. ISBN 978-80-8101-487-1.
- KOL. AUTOROV *Delikvence mládeže. Trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-860-3.
- KOL. AUTOROV *Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0516-3.
- KOL. AUTOROV *Základy sociálnej práce s mládežou ohrozenou extrémizmom a radikalizáciou*. Bratislava: Mládež ulice, 2016.
- LICHÁ-VALICOVÁ, V. *Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-8168-110-3.
- MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.
- MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.
- MATOUŠEK, O., MATOŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MILO, D. *Rasistický extrémizmus v slovenskej republike*. Bratislava: Ľudia proti rasizmu, 2005. ISBN 80-89149-03-0.
- MINISTERSVO VNÚTRA SR *Koncepcia boja proti diváckemu násiliu na roky 2013 – 2016*. [online]. [cit. 16.07.2017]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?extremizmus>.
- MINISTERSVO VNÚTRA SR *Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014*. [online]. [cit.16.07.2017]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?dokumenty-nastiahnutie&dokument=1&subor=158988>.
- Pravicový extrémizmus. [online]. [cit. 03. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?a-z-index&sprava=pravicky-extremizmus>.
- SEJČOVÁ, Ľ. *Základy sociálnej patológie*. Bratislava: Stimul, 2009. ISBN 978-80-89236-73-2.
- SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství*. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7.
- ŠURYOVÁ, E. *Kriminalita mládeže*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Katedra kriminológie, 2003. ISBN 80 -8054-305-4.
- TOMČIKOVÁ, T. *Kriminalita mládeže*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2012. ISBN 978-80-557-0095-3.
- VEČERKA, K. Úloha prevence v kontrole kriminality zejména ve vztahu k mládeži. In SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: IKSP, 2010.

Keywords: delinquency, juvenile, hooliganism, extremism, racism

Summary

Football hooliganism committed by juveniles is a crime typically carried out in the form of complicity. In most cases, it is represented by disorderly conduct and vandalism committed by hooligans at football stadiums or on their way to a match or from it. However, football hooligans' disorderly conduct is often associated with manifestations of racism in the form of banners with racist and extremist content, abusive chants and in the most serious cases, it also involves physical attacks on persons of different colour, nationality or religion.

The juvenile's exaggerated clinging to a peer group may cause his/her radicalization because some peer groups tend to demand a certain level of conformity, which is likely to result in crime, sometimes even contrary to the juvenile's inner belief. The juvenile commits a

crime under the pressure of other members of the group to avoid being ridiculed or excluded from the group. The reason why the juvenile joins a group of hooligans with extremist views is often the existence of the individual's latent extremist orientation that has developed as a consequence of the influence of other members of the group. However, there may also be cases where the individual did not have extremist attitudes at first, but he/she starts committing crimes in order to get integrated into the group or be allowed to stay in it. In such cases, the role of the family is particularly important because if the influence of the family weakens, the influence of the peer group becomes stronger.

From the viewpoint of the prevention of juvenile football hooliganism, it is necessary to positively evaluate the activities performed by FIFA and UEFA. Considering preventive and repressive actions carried out on the national level, what is primarily significant is the introduction of a ban on participation in public events into the system of punishments in the Penal Code. It is also possible to impose suitable obligations and restrictions on perpetrators to make them lead a decent life.

*JUDr. Peter Čonka
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
e-mail: peter.conka13@gmail.com*

Recenzent: PaedDr. Marián Peťovský, PhD.